

Список використаних джерел

1. Розвиток штучного інтелекту – США вклали грошей більше, ніж інші країни разом взяті. URL: <https://renews.com.ua/tehnologiyi/rozvitok-shtychnogo-intelektu-ssha-vklali-groshei-bilshe-nij-inshi-krayini-razom-vziati/>.

2. A well-funded Moscow-based global ‘news’ network has infected Western artificial intelligence tools worldwide with Russian propaganda. URL: <https://www.newsguardrealitycheck.com/p/a-well-funded-moscow-based-global>.

3. Мережа ZOV/Pravda-вебсайтів: як російська пропаганда насаджує власні наративи. URL: <https://spravdi.gov.ua/merezhazov-pravda-vebsajtiv-yak-rosijska-propaganda-nasadzhuye-vlasni-naratyvu>.

Шевчишен Артем Вікторович,
заступник начальника Головного
слідчого управління Національної
поліції України – начальник управління
організації роботи та методичного
забезпечення, доктор юридичних наук,
професор

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ДОПОМІЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ТА ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У сучасних умовах боротьби зі злочинністю правоохоронні органи зіштовхуються з новими, дедалі складнішими викликами, зумовленими високим рівнем латентності злочинів, зростанням масштабів та організованості злочинних угруповань, а також багаторівневою і часто транснаціональною структурою взаємозв'язків між учасниками протиправної діяльності. Злочини дедалі частіше вчиняються із використанням складних схем конспірації, цифрових технологій, підставних осіб та фіктивних суб'єктів господарювання, що значно ускладнює традиційні методи досудового розслідування.

З огляду на зазначені вище обставини, на сучасному етапі важливо впроваджувати нові підходи у протидії злочинності та розвивати нові навички для оптимального опрацювання інформації оперативними працівниками. Цей процес базується

на системному аналізі різноманітних даних. Ключова роль в цьому процесі сьогодні відводиться кримінальному аналізу, який, у класичному розумінні спрямований на ідентифікацію та точне встановлення зав'язків між відомостями про події злочинного характеру, особами, залученими до них, та інформацією з різних джерел. Результати цього аналізу мають бути використані органами досудового розслідування та прокуратурою для подальшого розслідування та прийняття відповідних процесуальних рішень [1, с. 398].

У вітчизняній науці кримінальний аналіз досліджується на стику кримінального процесу, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності та інформаційної аналітики. Окремі питання, пов'язані з доказуванням, доказовою інформацією та аналітичним супроводом кримінального провадження, стали предметом наукових досліджень ряду вчених, зокрема О.В. Капліної, В.В. Вапнярчука, М.В. Гуцалюка, А.В. Мовчана, М.В. Корнієнка. Водночас у правозастосовній практиці поняття кримінального аналізу ще не отримало належного розвитку та нормативного закріплення, що стримує його ефективне використання.

У зв'язку з цим науковцями справедливо наголошується на необхідності постійного вдосконалення кримінального аналізу, який повинен адаптуватися до динамічних змін у сфері як міжнародного, так і національного права, враховуючи сучасні виклики правозастосовної практики, глобалізаційні процеси, транснаціональний характер злочинності та зростаючі вимоги до ефективності правового реагування [2].

Разом з цим, на сучасному етапі розвитку кримінальної процесуальної діяльності спостерігається поступове, але впевнене впровадження методів кримінального аналізу у практичну діяльність слідчих підрозділів Національної поліції України. Попри певні законодавчі та технічні виклики, вже сьогодні можна говорити про значні позитивні результати застосування цього інструменту для формування та збирання доказової бази у кримінальному провадженні.

Передусім, кримінальний аналіз дозволяє здійснювати систематизоване збирання інформації, яка має значення для кримінального провадження. Йдеться не лише про суто процесуальні джерела, як-от протоколи слідчих (розшукових) дій чи висновки експерта, а й про великий масив вторинної,

непрямої, але вкрай цінної інформації: цифрові сліди, телекомунікаційні з'єднання, банківські транзакції, соціальні зв'язки тощо. Завдяки аналітичній обробці цих даних можливо встановити зв'язки між подіями, виявити закономірності у поведінці підозрюваних, підтвердити або спростувати їхню участь у злочині.

Особливо ефективним є використання кримінального аналізу у розслідуванні організованої злочинної діяльності, де традиційні методи збору доказів не завжди дозволяють охопити всю структуру злочинної організації. Аналітик здатен зібрати й візуалізувати інформацію про всі елементи злочинної групи, показати зв'язки між її членами, визначити ключових координаторів, виконавців, забезпечення та логістику. Таким чином, слідчий отримує змогу не лише задокументувати окремі епізоди, а й встановити організаторів злочину.

Крім того, кримінальний аналіз сприяє формуванню цілісної доказової картини, яка дозволяє побачити злочин як систему дій і взаємодій, а не як ізольований акт. Це має надзвичайно важливе значення для подальшої кваліфікації дій підозрюваних, для обґрунтування умислу, встановлення мотивів і визначення ступеня вини кожного учасника.

На практиці важливу роль відіграє візуалізація зібраної інформації – схем, графів, діаграм, карт руху осіб і транспортних засобів, часових шкал подій. Це дає можливість як слідчому, так і прокурору чи суду краще зрозуміти суть справи, логіку доказів, механізми вчинення злочину. Такі інструменти, як *Analyst's Notebook* або спеціалізовані модулі ВІ-аналітики – лідери світового ринку програмних засобів для візуалізації та аналітичної обробки даних – дають змогу трансформувати складну інформацію та представляти її у вигляді зрозумілих схем і діаграм, що наочно відображають структуру злочинної діяльності [3, с. 208].

Окрему увагу слід приділити профілактичному потенціалу кримінального аналізу. Аналітичні висновки, зроблені на основі розслідування конкретного провадження, дозволяють виявити типові способи вчинення злочинів, слабкі місця у правозастосовній системі, на які можна впливати для недопущення подібних правопорушень у майбутньому. Це особливо актуально у сфері кіберзлочинності, торгівлі людьми, фінансових махінацій.

Варто зазначити, що кримінальний аналіз ефективно доповнює інші джерела доказів, але не замінює їх. Його основне завдання – дати логічну структуру зібраним фактам, виявити ключові докази, посилити їхню доказову силу через узгодженість, послідовність і логічну пов'язаність. Таким чином, аналітичні продукти можуть нести в собі як орієнтуючу функцію для подальших слідчих (розшукових) дій, так і підтверджувальну функцію для вже здобутих доказів, зібраних в порядку ст. 93 КПК України [4].

У практиці слідчих підрозділів Національної поліції України уже існують численні приклади, коли аналітичні розробки ставали основою для відкриття кримінальних проваджень, сприяли ідентифікації підозрюваних, або ж дозволяли знайти свідків, місце вчинення злочину чи знаряддя. Це яскраво підтверджує, що кримінальний аналіз вже сьогодні виступає реальним і дієвим інструментом в арсеналі доказування.

З огляду на викладене, можна зробити висновок: попри формальні прогалини в законодавстві, кримінальний аналіз демонструє високу прикладну ефективність у процесі збирання та формування доказів. Його інтеграція в практику розслідування сприяє не лише підвищенню якості доказової бази, але й загальній інтелектуалізації кримінального процесу, що відповідає сучасним європейським стандартам кримінальної юстиції.

Список використаних джерел

1. Корнієнко М.В. Кримінальний аналіз у діяльності Національної поліції України. *Право і суспільство № 1/2024*. Т. 2. С. 397–402.
2. Білоус Р. В., Василичук В. І., Таран О. В. Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1 (118). С. 131–137.
3. Бурангулов В.А. Кримінальний аналіз в правоохоронній діяльності : дис. д-ра філософії: за спеціальністю 081 Право. Одеса, 2024. 231 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.